

ΕΛΛΑΔΑ

Σημαντικότερες εξελίξεις από τον Μάιο του 2000: Τον Απρίλιο του 2001 ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών ανακοίνωσε από κοινού με τον Τούρκο ομόλογό του πως η Ελλάδα, που έχει υπογράψει την συνθήκη για την απαγόρευση των ναρκών και η Τουρκία (που δεν την έχει υπογράψει) θα προσχωρήσουν ταυτόχρονα στην εν λόγω συνθήκη. Στα πλαίσια μιας σειράς δραστηριοτήτων συνεργασίας η Ελλάδα θα εξουδετερώσει τις νάρκες από την δική της πλευρά των συνόρων με την Τουρκία. Παράλληλα, η Ελλάδα συνεχίζει να περισυλλέγει νάρκες κατά μήκος των συνόρων της με την Αλβανία, την ΠΓΔΜ και την Βουλγαρία.

Πολιτική για την απαγόρευση των ναρκών

Η Ελλάδα υπέγραψε την Συνθήκη για την Απαγόρευση Τοποθέτησης Ναρκών στις 3 Δεκεμβρίου του 1997, χωρίς όμως να την έχει επικυρώσει ακόμη. Στις 6 Απριλίου 2001 ο Έλληνας υπουργός εξωτερικών Γεώργιος Παπανδρέου και ο Τούρκος ομόλογός του προέβησαν σε κοινό ανακοινωθέν, σύμφωνα με το οποίο τα δύο κράτη «αποφάσισαν να ξεκινήσουν συγχρόνως τις διαδικασίες εκείνες, οι οποίες θα καταστήσουν και τις δύο πλευρές συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης της Ottawa (Συνθήκη για την Απαγόρευση Τοποθέτησης Ναρκών). Προς τον σκοπό αυτό η Ελλάδα θα δρομολογήσει την επικύρωση της συνθήκης, ενώ η Τουρκία θα θέσει σε κίνηση τις διαδικασίες προσχώρησης. Επίσης συμφωνήθηκε πως εν καιρώ οι πράξεις της επικύρωσης από την πλευρά της Ελλάδας και της προσχώρησης από την πλευρά της Τουρκίας θα κατατεθούν συγχρόνως στο Γενικό Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών.»¹ Η πρωτοβουλία αυτή χαιρετίστηκε σε διεθνές επίπεδο.² Αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης συνεργασίας μεταξύ των δύο κρατών, συμπεριλαμβανομένης της εξουδετέρωσης των ναρκών κατά προσωπικού από την ελληνική πλευρά των συνόρων.³

¹ Κοινή δήλωση του Ισμαήλ Τσεμ, υπουργού εξωτερικών της Τουρκικής Δημοκρατίας και του Γεωργίου Παπανδρέου, υπουργού εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας, για τις νάρκες ξηράς κατά προσωπικού, Άγκυρα, 6 Απριλίου 2001.

² Ο Καναδός υπουργός εξωτερικών John Manley, παραδείγματος χάριν, την περιέγραψε ως "ένα τολμηρό βήμα που θα συμβάλλει σημαντικά στην οικοδόμηση μέτρων εμπιστοσύνης και στη σταθερότητα στην περιοχή." Επιβεβαιώνει ότι η δράση κατά των ναρκών είναι αποτελεσματική και βοηθά στην εμπέδωση της παγκόσμια ασφάλειας." "Ottawa applauds Turkish, Greek Commitment to Mine Treaty," *Agence France Press*, 13 Απριλίου 2001, Elif Unal, "Turkey, Greece Agree to Clear Landmines," *Reuters*, 6 Απριλίου 2001.

³ George Gilson, "Taking One Step Forward, Two Steps Back," *Athens News*, 12 Απριλίου 2001.

Η επίσημη αυτή ανακοίνωση αποτελεί σημαντική πρόοδο σε σχέση με την προηγούμενη τοποθέτηση των δύο πλευρών, στην οποία δινόταν έμφαση στην εκπλήρωση όρων, πριν αρχίσει η διαδικασία επικύρωσης.⁴ Επίσης είχαν εκφραστεί ανησυχίες σχετικά με την ισορροπία στην περιοχή, ειδικά στα ανατολικά σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία.⁵ Η κοινή δήλωση της 6ης Απριλίου είναι αξιοσημείωτη, γιατί μετατρέπει τις ανησυχίες αυτή σε μέσο επίτευξης της επικύρωσης.

Τα πολιτικά κόμματα της Ελλάδας δεν κινητοποιήθηκαν έντονα σε σχέση με το ζήτημα των ναρκών ξηράς. Τον Ιανουάριο του 2001 ζητήθηκε από δύο από τα κυριότερα πολιτικά κόμματα να εκφράσουν τις απόψεις τους πάνω στο θέμα. Εκπρόσωποι του Συνασπισμού, μιας συμμαχίας αριστερών και οικολογικών κομμάτων, διεμήνυσαν προφορικά ότι είναι υπέρ της πλήρους απαγόρευσης καθώς και της όσο το δυνατόν ταχύτερης επικύρωσης της συνθήκης, χωρίς όμως να επιβεβαιώσουν την τοποθέτηση αυτή και γραπτώς, όπως τους ζητήθηκε. Το δεξιό κόμμα της Νέας Δημοκρατίας δεν απάντησε σε φαξ και τηλεφωνήματα.

Η Ελλάδα έλαβε μέρος στη δεύτερη συνάντηση κρατών-μελών της συνθήκης τον Σεπτέμβριο του 2000 ως παρατηρητής, χωρίς να προβεί σε δηλώσεις. Τον Δεκέμβριο του 2000 ο συνταγματάρχης Ιωάννης Τσίνας, αξιωματικός σύνδεσμος μεταξύ των υπουργείων εξωτερικών και άμυνας, συμμετείχε σε συναντήσεις της Διαρκούς Διασυνεδριακής Επιτροπής. Μέχρι το σημείο εκείνο η Ελλάδα δεν είχε συμμετάσχει σε καμία συνάντηση της Διαρκούς Επιτροπής. Όπως είχε πράξει και κατά το παρελθόν, η Ελλάδα ψήφισε υπέρ της Απόφασης της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών από τον Νοέμβριο του 2000, στην οποία υποστηριζόταν η Συνθήκη για την Απαγόρευση των Ναρκών.

Η Ελλάδα είναι συμβαλλόμενο μέρος της Σύμβασης για τα Συμβατικά Όπλα (CCW) καθώς και του τροποποιημένου πρωτοκόλλου της II. Ακόμη συμμετείχε στη Δεύτερη Ετήσια Συνδιάσκεψη για το Τροποποιημένο Πρωτόκολλο II το Δεκέμβριο του 2000. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας, η ελληνική αντιπροσωπεία συνεισηγήθηκε μία πρόταση που υποστηρίχθηκε από πολλές άλλες χώρες: να εξετασθεί η τροποποίηση της CCW, έτσι ώστε να μπορεί η σύμβαση να αντιμετωπίσει το πρόβλημα των εκρηκτικών υπολειμμάτων πολέμου. Η Ελλάδα υπέβαλε επίσης την ετήσια έκθεση που

⁴ Βλ. *Landmine Monitor Report 2000*, σελ. 765-766.

⁵ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο (Υπουργείο Εξωτερικών), Συν/χης Ιωάννη Τσίνα (Υπουργείο Αμύνης), στο Υπουργείο Εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

απαιτείται από το άρθρο 13 του τροποποιημένου πρωτοκόλλου II το Δεκέμβριο του 1999 (παραχωρώντας ελάχιστες πληροφορίες).⁶ Τον Ιούνιο του 2000, η έκθεση του άρθρου 13 για το έτος 2000 δεν είχε ακόμη υποβληθεί.⁷ Στα τέλη Μαΐου 2001 δεν είχε επίσης υποβληθεί στον Οργανισμό για την Ασφάλεια και την Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) η ετήσια έκθεση του 2000 για ζητήματα σχετικά με τις νάρκες ξηράς. Η Ελλάδα έλαβε μέρος στην περιφερειακή συνδιάσκεψη για νάρκες ξηράς στην Λιουμπλιάνα της Σλοβενίας τον Ιούνιο του 2000.

Παραγωγή, μεταφορά και δημιουργία αποθεμάτων

Περιγράφοντας λεπτομερέστερα πληροφορίες που είχαν δημοσιευθεί προηγουμένως,⁸ το υπουργείο εξωτερικών δήλωσε το Φεβρουάριο του 2001 πως το μορατόριουμ παραγωγής και μεταφοράς ναρκών κατά προσωπικού δεν είχε απαιτήσει ειδική νομοθεσία, γιατί είχαν ήδη ληφθεί διοικητικά μέτρα, έτσι ώστε να μην παραχωρηθούν οι άδειες που απαιτούνται για την παραγωγή και την εξαγωγή ναρκών. Επίσης, η Ελλάδα έχει υπόψη της τις διατάξεις της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, σύμφωνα με τις οποίες κράτη που έχουν υπογράψει μια συνθήκη υποχρεούνται να απόσχουν από κάθε ενέργεια, η οποία θα υπέσκαπτε το αντικείμενο ή το σκοπό της κατά το χρονικό διάστημα πριν την επικύρωσή της. Η Ελλάδα δεν εισήγαγε συστήματα διανομής ναρκών και αντιαρματικές νάρκες από την Γερμανία - η παραγγελία αυτή ακυρώθηκε.⁹

Επίσημες πηγές δήλωσαν στον *Landmine Monitor* πως μία παλιότερη εκτίμηση για απόθεμα 1,5 εκατομμυρίων ναρκών κατά προσωπικού είναι υπερβολικά υψηλή, χωρίς όμως να δώσουν πιο ακριβή στοιχεία.¹⁰

Το πρόβλημα των ναρκών, εξουδετέρωση, χρηματοδότηση της δράσης κατά των ναρκών

Νάρκες από τον καιρό του εμφυλίου πολέμου (1947-1949) βρίσκονται κατά μήκος των βορείων συνόρων. Επίσης, νάρκες μπορούν να βρεθούν και στα ελληνoturκικά σύνορα κατά μήκος του ποταμού Έβρου.

⁶ Σύμβαση για τα Συμβατικά Όπλα, Τροποποιημένο Πρωτόκολλο II, Έκθεση Άρθρου 13, 15 Οκτωβρίου 1999.

⁷ Στις 13 Φεβρουαρίου δόθηκε η διαβεβαίωση ότι η έκθεση θα υποβαλλόταν σύντομα. Συνάντηση μεταξύ ερευνητών του ICBL και του υπουργείου εξωτερικών στην Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

⁸ Βλ. *Landmine Monitor Report 2000*, σελ. 767.

⁹ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

¹⁰ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

Δεν έχουν αναφερθεί επίσημα λεπτομέρειες σχετικά με την οριοθέτηση ναρκοπεδίων και την εξουδετέρωση ναρκών.¹¹ Εν τούτοις, προγράμματα εξουδετέρωσής τους προχωρούν στα σύνορα της δυτικής Μακεδονίας και της Ηπείρου (με την Αλβανία), όπου, σύμφωνα με υπολογισμούς, περίπου 400,000 νάρκες και πυρομαχικά από τον Εμφύλιο και από τον καιρό του ψυχρού πολέμου που δεν έχουν εκραγεί περισυλλέγονται με το χέρι. Η επιχείρηση αυτή καθίσταται δύσκολη λόγω του ανώμαλου, ορεινού εδάφους, των αντίξωων καιρικών συνθηκών καθώς και του ότι τα ναρκοπέδια δεν είναι χαρτογραφημένα. Ύποπτες περιοχές περιφράσσονται και καθαρίζονται από νάρκες. Ύστερα, οι ειδικές μονάδες του στρατού προχωρούν στην επόμενη ύποπτη περιοχή. Παρά τις δυσκολίες αυτές, έχει ειπωθεί ότι, γενικά, οι νάρκες μπορούν να ανιχνευθούν εύκολα και ότι σημειώθηκαν λίγα μόνο ατυχήματα από τότε που ξεκίνησε η εξουδετέρωσή τους το 1998.¹²

Ναρκοπέδια στην ελληνοβουλγαρική παραμεθόριο από την εποχή του ψυχρού πολέμου είναι οριοθετημένα και χαρτογραφημένα. Για το λόγο αυτό, η εκεί εξουδετέρωση προχωρά με πιο ταχείς ρυθμούς. Σε μερικές περιπτώσεις, τα ναρκοπέδια αυτά απέχουν αρκετά από τα σύνορα.¹³ Η Ελλάδα και η Βουλγαρία συμφώνησαν το Νοέμβριο του 1997 να σηκώσουν όλες τις νάρκες από τα σύνορά τους. Το φθινόπωρο του 1999 η Βουλγαρία κήρυξε τα σύνορά της με την Ελλάδα ως αποναρκοθετημένη ζώνη. Τον Ιούνιο του 2000, το ελληνικό υπουργείο αμύνης υπολόγισε ότι η ολοκλήρωση της εξουδετέρωσης των ναρκών από την δική του πλευρά των συνόρων θα διαρκέσει άλλα δύο με τρία χρόνια.¹⁴

Ναρκοπέδια στα σύνορα του Έβρου μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας περιγράφονται ως καλά οριοθετημένα και χαρτογραφημένα. Τα φράγματά τους είναι μιάμιση φορά υψηλότερα από τα πρότυπα του ΝΑΤΟ, διαθέτουν τρεις σειρές συρματοπλέγματα και φωταγωγούνται κάθε 10 μέτρα με πινακίδες σε τρεις γλώσσες.¹⁵ Παλιότερα, υπήρχαν αντικρουόμενες επίσημες δηλώσεις σχετικά με τα ναρκοπέδια (και τις απώλειες) στα σύνορα αυτά.¹⁶

¹¹ CCW, Τροποποιημένο Πρωτόκολλο II, έντυπο Β, 15 Οκτωβρίου 1999.

¹² Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

¹³ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

¹⁴ Φαξ του υπουργείου εξωτερικών, 14 Ιουνίου 2000.

¹⁵ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

¹⁶ Βλ. *Landmine Monitor Report 2000*, σελ. 768.

Τον Μάιο του 2000, το ΝΑΤΟ οργάνωσε ένα σεμινάριο εξουδετέρωσης ναρκών στην Θεσσαλονίκη,¹⁷ στο οποίο συμμετείχε στρατιωτικό προσωπικό από γειτονικά κράτη και από διεθνείς οργανώσεις. Άλλο ένα παρόμοιο σεμινάριο ήταν σχεδιασμένο για τον Μάιο του 2001. Δεν υπάρχει άλλη πληροφόρηση σχετικά με ελληνικές χρηματοδοτικές συνεισφορές ή άλλου είδους αρωγή για την δράση κατά των ναρκών για τα έτη 2000 και 2001. Προηγουμένως, η Ελλάδα είχε συνεισφέρει στο Εθελοντικό Κεφάλαιο Καταπιστεύματος των Ηνωμένων Εθνών για την Αρωγή στην Εξουδετέρωση Ναρκών (United Nations Voluntary Trust Fund for Assistance in Mine Clearance) και συμμετείχε στην Κοινή Δράση των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης που παρείχε βοήθεια σε θύματα από νάρκες.

Πρόβλημα ναρκών ξηράς, εξουδετέρωσης των ναρκών, χρηματοδότηση της δράσης κατά των ναρκών

Απώλειες από νάρκες συνεχίζουν να αναφέρονται. Στις 29 Αυγούστου 2000, μεταδόθηκε ότι ένας νεαρός Τούρκος, που διέσχισε τα ελληνικά σύνορα συνοδευόμενος από έναν Παλαιστίνιο, σκοτώθηκε από νάρκη. Στις 5 Σεπτεμβρίου, σύμφωνα με μία άλλη είδηση (η οποία πιθανώς να αναφέρεται και στο ίδιο επεισόδιο), «προχθές σημειώθηκαν τρεις νεκροί από νάρκες: δύο νεαροί Τούρκοι... οι οποίοι διέσχισαν παράνομα τα ελληνικά σύνορα... Σύμφωνα με τις αρχές, ένα ακόμη άτομο σκοτώθηκε χτες στην ίδια περιοχή. Η ταυτότητά του δεν ανακοινώθηκε. Ο εν λόγω νεκρός συνοδευόταν από τον Παλαιστίνιο Ali Mohammed, ο οποίος μόλις άκουσε την έκρηξη της νάρκης έμεινε ακίνητος μέχρι να τον περισυλλέξουν Έλληνες στρατιώτες.»¹⁸ Το υπουργείο εξωτερικών επιβεβαίωσε το επεισόδιο, αλλά είπε πως τα θύματα ήταν μόνο δύο, αμφότερα τουρκικής υπηκοότητας, για τα οποία υπήρχε η υποψία πως ήταν λαθρέμποροι. Η περιοχή περιγράφεται ως «ιδιαίτερα καλά σηματοδοτημένη και περιφραγμένη.»¹⁹ Απώλειες σε παλιότερα επεισόδια συνήθως αποδίδονταν σε δραστηριότητες «λαθρεμπόρων ανθρώπων», υπεύθυνων για την άφιξη πολυάριθμων λαθρομεταναστών στην Ελλάδα. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι τραυματίες φυλακίζονται και απελαύνονται πίσω στην Τουρκία.²⁰

¹⁷ Ομάδα εργασίας για περιφερειακά επικεντρωμένη δράση κατά των ναρκών, South Eastern Europe Initiative, Θεσσαλονίκη, 4-5 Μαΐου 2000.

¹⁸ *Agence France Press*, 29 Αυγούστου 2000 και *Sabah.com.tr* (τουρκική ημερήσια εφημερίδα), 5 Σεπτεμβρίου 2000.

¹⁹ Τηλεφωνική συνέντευξη με Συν/χης Τσίνα, Υπουργείο Εξωτερικών, Αθήνα, 14 Φεβρουαρίου 2001.

²⁰ Συνέντευξη με πρέσβη Στεφάνου, Νίκο Κανέλλο, Συν/χης Ιωάννη Τσίνα, στο υπουργείο εξωτερικών, Αθήνα, 13 Φεβρουαρίου 2001.

Στις 21 Μαΐου αναφέρθηκε ότι, σύμφωνα με την ελληνική αστυνομία, τρεις μετανάστες σκοτώθηκαν και ένας τραυματίστηκε όταν μπήκαν σε ναρκοπέδιο κατά την προσπάθειά τους να διασχίσουν κρυφά τα ελληνοτουρκικά σύνορα. Σε μία αναμετάδοση του γεγονότος αναφέρονται τα εξής. «Δεκάδες μετανάστες έχουν σκοτωθεί και τραυματιστεί όταν, κατά την προσπάθειά τους να περάσουν τα σύνορα, χάνουν το δρόμο τους και μπαίνουν σε ναρκοπέδια.»²¹ Άλλη μία είδηση αναφέρει ότι την επόμενη ημέρα, τα πτώματα δύο ανδρών που προφανώς σκοτώθηκαν από έκρηξη νάρκης βρέθηκαν κοντά στα σύνορα με την Τουρκία.²²

Στο μεταξύ συνεχίζει να μην υπάρχει ένα κεντρικό, δημόσια προσβάσιμο αρχείο, όπου να καταγράφονται επεισόδια και απώλειες από νάρκες. Ενώ στα θύματα των ναρκών παρέχεται έκτακτη ιατρική περίθαλψη, δεν τους παρέχεται εν τούτοις μακροπρόθεσμη βοήθεια.

²¹ "Three killed after straying into minefield while crossing Greece-Turkey border," *Associated Press*, Αθήνα, 21 Μαΐου 2001.

²² "Migrants die in attempt to cross border," *Athens News*, 25 Μαΐου 2001.